کانی دل

په لاس کبي خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوندونه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهيم انصاري
ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب
اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه
دوېم اشاعت : ۱۵، اګست ۲۰۰۰ ع
پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور
قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې درونده پلار په نامه چې وائي
"د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې خومره حجابونه راوړي"[1]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نه دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[1] دا زما د والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بلتون" کښې چاپ دے. اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو
تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څه دے. کوم معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. د دې وضاحتونو بېخي ضرورت نه دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به یې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستوماني سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو ړومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه" د بنائستونو د صحرا ورېځې "کښې موجوده ده

په دې حقله ګڼې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هایکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به یې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بېخي نه متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نه دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویې برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډېره ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جاڼزه يې واخستلې شي. خوله هر څه نه وړاندې زه د ښاغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هائيکو د پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفيه شوؤ اختلافاتو دې په بيا بيا ځايه ګردان نه کوي ګني نو اُو دې ښائي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږ ونو کښې ښکړې شړنګوي، نوم هم ښائسته او د ټائټل ګټ اپ هم ښائسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پړې ولوستې يا واوريدې د هغې په باب به زه څه ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغليو معترضينو د قانع کولو دپاره مواد شته.[۱]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقيقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هائيکو شاعر ژوندے او معلوم وي.[۲]"

لهٰذا ګنړو ناقدينو د دې خبرې په ترڅ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال يو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔[۳]"

دويمه حواله:

"موږ خلق خو په نوم مړه يو او د ټپې د خالق نوم چا ته نهٔ وي معلوم نو د چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هائيکو يې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي.[۴]"

د ځېر انتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګني اظهار الله اظهار په فايي ژوند کښې د ټپې د اهميت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هائيکو په تخليقي سطح د فرد د انفراديت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې د تخليق کار فطرت دے ورته هائيکو کښې د تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضين دې پخپل ګريوان کښې سر دننه کړي او اُو دې وائي که چرې د پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هائيکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغيره ليکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو او دَ مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نهٔ راپورته کيږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دَ دې رنګا رنګ اصنافو دَ سپږدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخليقي انفراديت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نهٔ ورکېدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکي مبلغين معترفين دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف ليکلي وو

"هېڅ صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے ېے هايکو په آفاقي تناظر کښې دَ دنيا دَ هرې ژبې، ادب او طبقې ستر ګي ځان ته را اړولي دي."[۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې بناغلے اسير منګل ليکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب بناغلي اسير منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هايکو دَ دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کيږي او ټپه دَ بين المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده. او هغه هم دَ بنيادي ساختياتي تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسيسۍ جرمني، روسۍ، چينۍ، فارسي، اردو او دَ دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلې شوې يو څو ټپې او ښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کېږي. چې کوم مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نۀ دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ ټاکلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسېده.

کۀ ان بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُفق اینډ کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید جبر کلي کړي دي. لیکي:

"ټن اُفق اینډ کو میوزیکي هوم کښې زمونږ مېدلي څني هایکو د فحاشۍ اعلیٰ ترین نمونې دي بلکې دا به په د شوق سره وئیلې شي چې اُفق اینډ کو میوزیکي هوم کښې زمونږ پېدا شوي څني هایکو ته بېلو پرنټ وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څۀ فحش ګوئي نۀ ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې څني لیکوالانو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زۀ دا وئیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې څپېلي اعلیٰ و ارفع ادبي لیکنې باندې نن غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د ځنډنۍ درې اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خپل نظریې ته زیان ورسي. زۀ هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح څۀ ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نۀ دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښۀ سوچ او تګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورَوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نۀ صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نوره وېنا زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ورېجارې اوښودلې شي. یا د معاشرې برښندو او لغړ ارخونه پکښې په داسې هنر اوغندلې شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټوېږي نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. څنګه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښۀ او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع او بل موضوع ته اپروچ. اوس که يو ښه خيال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خيال به په دې سبب ناګنده کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هائيکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې يو دوه هائيکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نۀ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهي تولې چينې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هائيکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظياتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغيب شته او نۀ ئې معنٰی د شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم د وينا دا مفهوم دے چې ښځې دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خيال ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پيدا کېدے شي.

بله هائيکو :-

کړنې له سر راوړۀ ناداني ګڼې
ګړک چې د کوهي چرګې نۀ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښڼه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے دے چې په ښځو پرې نۀ دي سستول پکار کښې نو مازغه ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې لوستونکي فېصله اووائي چې فحاشي زما په هائيکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدير که زما په هائيکو کښې د جمالياتي حياتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشي عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته دې توبه وي. بلکې زۀ د دا رنګ هائيکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوی بېخي بې ځايه ده. چې ګني په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هائيکو کښې دا سې کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلسفي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او اميزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينډ Defend کولے شي.

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو ګنې هغوي فقط نفس ګټې او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا ګنې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.

د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستند و مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېینه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله ې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
، سورے سورے په کولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې ګڼې تاویلات او توجیهات وي ګڼې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو مبیع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنې اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وئیلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې دَ ادبي اصنافو قات راغلے دے چې اوس دَ جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته مړه شوې ده ، رباعي نشته ، قصیدې ختمې دي پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نهٔ شي کولے نو دَ پښتو خالص خپل صنف ټپه چې دَ هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي."

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اولیکلے شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کُول دَ ټپې په مقابله کښې دَ هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او دَ عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بیا دا چې لوے تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي. محترم کیف دَ نباغلي مضمون نګار دَ حوالې ددې لیک نه قدم په قدم دَ هائیکو صنف سره دَ هغوي دَ لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې دَ 'اُی اینډ کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بیا هم نباغلي مجروح چې دَ محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او نباغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته دَ نوؤ لیکونکیو څکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته دَ وسُلو دپاره هیڅ نهٔ دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګنې دَ هر دور دَ ادب خپلې تقاضې اسلوب ، ډکشن ، نفسیات ، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې دَ علامت ، سرّیلزم ، ترقي پسندۍ ډاډا ازم ، تجریدیت او ازاد خیال دَ تلازې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمینو دَ هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلے او دَ هغوي دَ خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بریښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوٰی چې ګنې دَ شعر او ادب دَ ارتقاء سفر هغوي دَ موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نهٔ دي پرېښي زیاتے او سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوهه دے چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا دَ کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه دَ متقدمینو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره دَ

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې بږدي. لهذا عصري پښتې به دَ تخلیقي زړهٔ چاودون دَ مرحلو نه خاطرات تېروي او محض دَ متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نهٔ کوي. ګني نو په معاشره کښې به دَ ادب افادیت ختم شي. اوس که چرې دَ ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نهٔ شي او یو نهٔ ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه دَ خپسې ناست وي. دا حقیقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان ورسولے دے.

دَ بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل اړخ دا هم دے چې نوي لیکوالکي هایکو څکه لیکي چې ګني دَ بړه نه دَ نظم دَ نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقیقه او دَ مشاهدې خلاف ده څکه چې نن سبا کوم نمائندهٔ هایکو لیکوالکي شاعران دي هغوي دَ غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نهٔ صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجیب الله عامر زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترګو کښې خوب دَ ګودر پاتې نشو" ئې دَ چاچا کریم بخش دَ کال ۱۹۹۶ء دَ ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو دَ ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې دَ هایکو لیکوالکي ټول سایکو دي. نو دا دَ هایکو تخلیق کونکیو دَ ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر دَ بې علمۍ ثبوت دے او دَ هغې بهتان طرازۍ یوه کړې ده چې دَ هایکو خندونکي ئې وخت په وخت په څهٔ نه څهٔ شکل کښې کوي. زهٔ منم چې بناغلے ډاکټر صیب دَ ایم. بي. بي. ایس ډګرې ترلاسه کړې ده او سیکاټرۍ دَ ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته هم پروفیشنل سایکاټریسټ نهٔ پاتې شوے. بلکې دَ ملازمت دوران کښې او دَ ریټائرمنټ اخستلو نه پس دَ یو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نهٔ دے کړے او نهٔ دَ هایکو دَ رنځورانو دَ هغوي نه دَ علاج کولو څهٔ شهادت په لاس راځي نو بیا اخر څنګه دَ هغوي ددې خیالي تشخیص سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکوالکي ټول سایکو دي اوس که بناغلے دَ ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له دَ ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا نارَوا نسبت کوي نو بیا خو دَ ادب دَ هر صنف سره تړلي دَ قلم خاوندان دَ دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے دَ هایکو سره دَ سایکو دَ قافیې دَ سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو زهٔ په ادب ورته زهٔ دا وئیل غواړم چې اوس عموماً دَ مزاح

پیدا کولو دغه وسیله اوټ آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال منل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکي
ولاړه وي او د ټپې خالق ګېډې وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پېبوتې حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې منبع یې نبغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

ترڅو پورې چې د الي اینډ کو هایکو د مضمون نګار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري د دې احتجاج تعلق
دے چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
د ډېر ځایه په دې ده چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي د دې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې د دې په ځاے دې کُشتي
مېږغېږ کبادي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې یې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره څه ووائي زموږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سوږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

يې د دوو صوتي اهنګونو څو مره د دوي مله
اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب
دوې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع = ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع = ۵

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ټال[10]

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسري کوخو ډېرې
نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځائے نيم کښې په
کښې د تحقيقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ
پټوڼ کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي
ادلون بدلون ساختياتي تبديلي او تيکنيکي ارتقاء په
نظر کښې نه دے ساتلې کنې نو هايکو به يې د اوولسو څپو[14]
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نه
راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت دي چې د هايکو د صنف
نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان درېمې هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت
لازمي ښکارېږي.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقادب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې د همايون صياد
صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نهٔ کېږي.
هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

بلکه اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
څخه نه بلکې تسبیغ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
اداکېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترڅخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو ښکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همېشه داسې نه وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث
مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غاړ کښې دیکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادي او
معرا هایکو پابندي پرې نه دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي
یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړه کښې
ځرته هم ځاے نه ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هیئت به پاتې کېږي چې ښکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"د ښاغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځاے شوے دے."

زه منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله راے
نه ددې غلط فهمۍ خورېږي او اندېښنه ده چې ګني په
هایکو کښې پوره مضمون نه بیانېږي، بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نه وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به
دا خبره کول هم بې ځایه نه وي چې ګني د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویرکشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې
تېر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانه
احساسونه هم رانیکلې دي او د ایهام او وضاحت له امتزاجه
ئې داسې ګڼ اړخېزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع واړه غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښه هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نه شي کېدے.

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

عرض دے چې هس دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو ډېر داسې ساختیاتي کړۀ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه یې په اسانه نهٔ شي زغملے .

دَ مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[13]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره یې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پېدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم ډېر قیمتي وخت ورکړے وو نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زور موقف نه لاس په سر شي - ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې څنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن په خپله ددغو سلسلو کړۍ خپلو کښې راټولې ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا ټکي پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي - او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي -

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې څنې اصنافو ته دَ څنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي - هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف ډېر کوم خیالات څرګند کړي دي - دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حېرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بېل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به او بائیلي - خو

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوې حقیقت دا دے چې هر روح د خداۓ په قدرت د جوسي خوبنه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېخودلے شي کني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نه دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نه اخستے کېږي. بحرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربیتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څه ضرورت نه په لوۓ اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هرچرته وي خپل قدر او قیمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایروکښې نه پټېږي ځکه زه دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوۓ تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نه وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نه وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړه چاؤدون څرپکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ونې دې په هر ګل کښې پیدا شي کني نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځاۓ نه دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او درېدل غواړي (اګرچې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پرُمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں .... اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ہے[13] "

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زورآور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته ، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوچي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کیف زهٔ بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې خوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي . او س که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -

بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ ده - په اصل کښې تغزل د غزل سره ترلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربع په تشبیب کښې تشبب او عقل سره د تعقل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که بناغلي اباسین دا نهٔ ویل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبب وي نو ښهٔ په سهولت یې دا ویلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي . هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به یې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي . بهر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې اوږدو مرو درې مصرعې وي - باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلي وه - بله د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے " کېدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړې راپیدا کېږي چې کمې یوه ټپه په کښو. نحروضو کښې لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلی په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور کړي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم بناغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لړې مختصر او د دوېمې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوی.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخلیقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کېږي چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند ویل کومه هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نهٔ وي حاصل. بلله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړه کښې بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دا سې خبره نه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیتوں سے چلتی ہے۔۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے-------- ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے------ ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثالمنهٔ وي خو اباسین صیب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه تشبیهه راوړې ده - سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نه وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو اياخلقو ته به هغه کسان ښوني يا کم از کم ادارهٔ کرد نهٔ ښکاري؟ زما په خيال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زيات تنان سوربدل يو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسين ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسين دا هم وائي چې هائيکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خيال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاريخ، تهذيب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وينه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې يو ځل کوم صنف خپل کړي نو بيا ئې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هائيکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقيقت دا دے چې د هائيکو وجود د ټپې دپاره پيراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هائيکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه يو اړخ ته ټپې سره هيڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جديد حياتو په حواله هائيکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسين دا ضد هم بيخي بې ځايه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هائيکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبير حسرت دا تجزيه د لوستلو جوګه ده. ليکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو. ډرګه" "څريکه" "ترائيلې" او هائيکو غوندې نوؤ صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او ډېرې کلمې توانائي پرې صرف کړې ګټیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترایلې" داسې ږ چې ډېر وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پوره نهٔ ده وېشلې چې ډېر منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف دٔ چې په پښتنه خاوره کښې ئې ډېرې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف دٔ ډېر مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې ددې په ځائګو کښې پښتنو شاعرانو دٔ پښتون بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي او دٔ ېوې تنه ورې ونې شکل اخلي. دٔ پښتنو سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړلي دي چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسین په ډېر کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تېندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې دٔ مفتیانو دٔ سره جواز نهٔ راپیدا کېږي ادب څهٔ شریعت کوڼ خو نهٔ دے او که چرې دٔ ښاغلي دا ارمان وي چې ګني هغه دې دٔ ادب دربے مفتي او منلے شي نو بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې دٔ ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دوا ړه را یو ځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې دٔ اعلٰی دٔ تلازې او دٔ علم دٔ وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي. ممکنه ده دٔ مفتي اعظم دٔ منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې دٔ ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې دٔ ادبي مفتي دٔ نسبت سره فتوی دٔ منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وئېل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هېچرې ئې هم او نهٔ منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین دٔ ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته دٔ ادبي مفتي تاثر ورکوي.

واللهُ اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې دٔ تخلیق عمل یو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو دٔ تخلیقي زړهٔ چاوُدون رازېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکے دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنیٰ په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکونکو د ځلیږېشتم اپریل دوه زرم د روداد ترڅنګه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګې دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حېثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې ځکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوڼکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلي ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي - زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بیخي درسته ده. ځکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابیله کړې شوې ده. که چرې دا وویلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے تګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کړې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خوزه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه بې له څه جرمه تمستي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دا دے چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده - بيا مې سوچ اوکړو که څرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بيش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې ګڼ توصيفي اړخونه شته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو يوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د نوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددغې ډانګورو د ملا تړه بغېر يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "يا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بهر تقدير ددغې نزاعي اړخ نه يو طرفته دويمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هيڅ حال کښې د خپلو تړاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے.

زما په خيال د ټرکيت يو رنځ دے.

چې ښاغلے پروفيسر داور خان داؤد ليکي:

"د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هيئت Form بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې "يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بهر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د ګڼو اړخونو نه د ذوق او دلچسپۍ ستړګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند ځومره سپرلي به ئې ښکلا ګانو ته ګلکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

Scanned by CamScanner

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئے سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې څنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله داپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لري نه راولي خو زما په خیال په دې ماړرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي ردعمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو دروند وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو وسنړ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه لاتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا هڅې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې پښې مضبوطې کړي. کني نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې څنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے." [۱۶]

مثلاً:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته ښځې اوږده لري لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شو دو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ویل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایدلي صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوې صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانا تو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلي شوي دي او اخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمیو مصرعو سره په قافیه کښې تړلي دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترون

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائکس ورته ویلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپېز هم د ټپې په سټرکچر کښې هیڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو ځنې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان ور رسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاتي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل
وجود نهٔ لنډ تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما
په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او
ځنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو
نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښهٔ ده هایکو ښهٔ
نهٔ ده - د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق
جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي
نهٔ لري. ایا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده
ور رسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته اخر
کوم زیان او تاوان ور رسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه
رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که یو بهرنے
صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په
خپل سر واخلي او ښهٔ په ایماندارۍ سره ئې خدمت کوي
نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمت ګذارۍ دا سزا
ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي - کله هم نه
ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند
ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره
معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا
کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې
ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم
زرخېزه شعري صنف دے - اکثرو نقادانو هایکو سره
اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو.
زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د
مقبولیت او بریالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو
پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي
صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ
شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نهٔ صرف
ځوانۍ او ځوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره
کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع
کړه - اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د
شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف
ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت
دے چې هایکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده
بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې
باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات
نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې
لګه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزورې ځیزونه د عدم
اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما یقین

دے دَ هایکو دَ منکرینو یې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته پوره نه پوره ورځ خاخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دومرې ښخښي ، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې کني زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوېر بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځني موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبنې او ناخوبنې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب ښځې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخــذات

(۱) اُزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹، مئ، ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسیر منګل، ایک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن.

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے، اُنّي اینډ کو هائیکو، غیر مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهند روډ پېښور، یکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسیر منګل، ایک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن.

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے، اُنّي اینډ کو هائیکو، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً "

(۹) ایضاً ایضاً "

(۱۰) پروفیسر داور خان داؤد، ټپه او جدیدیت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت یوونس نیي بجې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹.

(۱۳) اباسین یوسفزے، ہائے کیوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ایډیشن

(۱۴) ایضاً " ایضاً " "

(۱۵) زبیر حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء.

(۱۶) اباسین یوسفزے. "ہائے کیوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن.

(۱۷) پروفیسر داور خان داؤد، ټپه او جدیدیت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ اووه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء.

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره منته.

Scanned by CamScanner

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه يقين پورته شو
مياندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چا جولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې نښې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ماجانه بيا مې نهٔ پېژنې
نور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پرده شي
چې دَ اشکې ګلونه اوشوکوي
تر ښه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېرؤم
يو خوا پېتې کېښې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جينکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوې
ورته زما دَ وينې ډِرپ ختې دے

واړې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګيله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور را باندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غريب دَ خپل واده ډوډۍ سازه کړي

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاڼې وو
نو ګیدړانو به وو تېول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتړویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې مانهٔ نهٔ شي

بازار کښې ګرځې ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړې په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضې کور کښې پناه اخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله ستړونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زموږ خبر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تښې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا به رڼې د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم کورمه نو
وېره که مې تږول کلي په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدې نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته وډونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائې په ګېږه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو ښمتا خو نه ده
چې ئې په لاړو ګڼ کوے شيرينې

دا چې په خهٔ فريب کښې ګېږه ئې ته
ستا سر تېزې به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
شيريني پام کوه چې تېر نه اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوڅوې

بې ځايه نهٔ دې ويربدل د بنکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېبړې چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار دَ ړندو دے تاته ښـهٔ پته ده
تهٔ دَ کـمځو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خېرخو دا شګون ښـهٔ نهٔ دے
پېغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان دَ سیمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لوښه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهې خېرخو بې‌حسې خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کانړو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو دَ تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته دَ سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان راټیسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هوا په لور روان دي زغلي
څوک دَ پېریانو په دولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

ستړتیس زمونږ د لارې خنډ نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګالې ناه په یو دو دا اوښې

○

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هرڅا سره مینه کوے
خو شي له ځان کور ته را اورسوه

○

په هیڅ فریب دلاسه کیږمه نه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
ستړګې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے یم

زړهٔ کښې مې اور د مینې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې شپیږي زما
لوږه ژوندے ، انګړي مړهٔ پراته دي

○

ځمه سلام د هوسکانو په رنګ
یم د سپېږیانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نه شې

○

شونډاړه مې رو رو د بڅې شنه کیږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګیرمه چې
دوه تورې یو ټیکې کښې ځانځنګله شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نو وې

زهٔ خو دنیا ته فرشته ښکارمه
ډېره له دغې ویرې نهٔ خرابه
چې اصل ځ مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دې قتل توریالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې بېګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له ساده‌ګۍ شیرینې
مني زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنډې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې یهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګۍ ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځکه به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مهٔ وايه دا چې فرښته يمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقيقت دنيا کښې ډوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبير غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نهٔ وايمه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

دَ مينې لار کښې چې تيندک شمه زهٔ
شيرينه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې يې

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائې چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائې له تا زار شمه خو
وادۀ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نۀ دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نۀ دے
وائې که اور ته مو هم واچوې نو
د مشرانو فېصلې به منو

ماخۀ غوښتلي وو او دا څۀ اوشو
نن مې له هر څۀ نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبایلې که پوزه کټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

غوښتنې ستا ټولې بېځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اوواڼي هاګۍ واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ وېلي نهٔ وو
خو واړه چې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځواني او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي ګنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوتې اوبو کښې ډوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دښمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځوانۍ مرګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

○

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زهٔ خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

○

ژاړې له سره لوپټه دې کړې
وائي بهر له کوره شپې مهٔ کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچي ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نهٔ ده

○

څوارلس کلیزې پېغلې ماته وېیل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

○

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدۍ تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له د بڼو څوکې

Scanned by CamScanner

شپه کښې له کوره پېښتې نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کالهٔ ته
دَ ننګرخانهٔ نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شپه بیا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خوشېرینې زما
دَ زانړو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائې
راله په لاس باندې ګړۍ جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتي وي خو
ګېړ شوي اخر د لوپټي پسکي کښي

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو پالنه
پلار یې په سونټ بانډې جرګه کړي ده
لور یې د شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک یې پلوُ قدرې هم اونهٔ وینې
کورته د شپې تیارهٔ کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نسي جولۍ ته د چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هغه مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوداڼي نهٔ پورې کوم ننګریزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اونګي

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړه ساړه اهونه شاله کوي
ستا د ځوانۍ تاوو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د داوري بتان

زه څه تپوس کوم او ته څه وائې
يوه خبره دې هم روغه نه وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

خو ښه دې خپله ده خو ياد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپونى
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د ښار ما حول درنه څادر لرې کړه
ياد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به کوڅې ته په ديو دَو دننه

وائې بې ځايه طمعې مه کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

زه ئې له ځان سره حيران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د غمس
پېغلې انګڼ کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلا کانو خوراک
په کوم فریب بانډې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه بانډې پیاز کړ ځوي

دا بنده انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوبنان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک کفت قدري کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندي شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کـه نه

مخه دا چې ستا د زړه ننه بمه
خو چې زما کریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شوکومه له تا

ستړګي په ما بانډې بېخي توري دي
کورته په ورېره موده پس راغلمه
په سرو جنارو مې استقبال مه کوه

دومره زېږغلي یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د کانو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واڼې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسې
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر ماښام یې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنک په خوند یوې شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدي ما
ښېرینه ماته مېلوګان ګڼه وي

دا نه چې یوې نه یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیاره لار کښې تیندک نه شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته کورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښږدي
وانې څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نهٔ دے
د رنګ سپېړو پاڼو پرېندېږو څکه
سوبن په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

سوبن به سپوږمۍ ته دوه ځلوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

ښکرې په اېچو کښې په خیال شرمګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزیبو سره

دې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو شېرینه واني
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږي شوي
د میاندو تینو کښې شوده اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولي خوشحالی اوخوړي
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روږي شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

دومره خوځښت په دې ښکلو زما
چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
د ښائستونو، د جمال شاعر يم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوله
مور چې د لور له سره شال راښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اوږدو
څوک د اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله دوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سينه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکڼې ماښام دے لاړو نمر پرېوتهٔ
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک تري خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوبدې ماړهٔ شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

○

څمه چې ورانده
نو اسمان هم راکوز شي
او بوته لاندې

قد مې لوټيږي
او جينکۍ دَ کلي
ما ته پېښيږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما اوښې ته کتل
ځان راته ورک شو

○

مخ يې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوګي
آئينه زنګ شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېږینې مه ډوبېږه
په کوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اوواېه پاتې ځه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څوک که د پلار وي نو هم
ژړنده په وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاڅي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مندوي شړېږي
په هر قدم خوځوي
د خلقو څېرې

○

اور کښې انغښتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

ګور ته دې زړه ځي
ژونده د سوال پیاله ده بو
چېرته کښې ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځني ذره ستړې پېغلې
اور ته وردانګي

○

ځه چې دې ښکل کړم
خدایه شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

○

نیت دې خراب دے
ګني نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځې مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بڼې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویېدو د وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څڅکي
چې دا بڼاریان همېشه
پیی د یوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاســونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوبښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے ګله
دَ زرکې چال دے

○

دا ښځهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لارې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

○

هسې به ونړوشې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړوشې

شمارې بس ستورې
دَ شپې راپاسوې ما
ګار راله ګورې

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ کلو لښتې

○

سندرې وائې
را تول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

○

او وانې پوے شوي
ته چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوي

○

تیکاله غواړي
لمبه چې تکرم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړه تنګ شي
چې نیمه شپه جرګه کښې
د بنګړو شرنګ شي

○

اوس هسې ژاړې
ته راځې خولې ته ببړته
توکلې لاړې

○

دا څه قیامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصویر دې نت دے

Scanned by CamScanner

خوښې دستور شو
پاڼه چې ستا زېړه شوه .
نو مخ دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړۀ زخمونه
چا ته زۀ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پښتنې ټپې
زۀ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاږۀ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نۀ شي
د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکلو شي
د زړه درزا تېزه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څه منم خو
راته بیا ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ویخ دے

راته جنتنې
وائي غني ډېره ده
واوړې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

زما حیا ده
منم چې لوړ ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووښتلې
له کوره تېښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
دار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه مخ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږې
سودم ته شين دے

د کلي خلق څه ړاندۀ خو نۀ دي
خدائے شته مړی ته به دې لاس پرېوځي
چې د هتيانو غلا په ټيټه کوي

اووائي ټول د اکيجن کسے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږې څله
ځوک لېونې نۀ دي چې تا يادوي

زړۀ غوځوي د اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده د ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل ته اوس د مينې خط نۀ ليکو

د خپل بنايښت له زوره نۀ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې ګيله کړې چې منتر پخوي

شېرينې تا سره له دغې ويرې
وادۀ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زهٔ به له خپله کوره ورک نهٔ ومه
که هره لاره دَ منزل لاره وه

نن يوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بيا به دَ خېر طمعې له ما نهٔ کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونهٔ کړې
بچې ئې تږوله شپه دَ لوږې ژاړې
دَ مزدورانو ورځ دې نهٔ نماځې څوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا دَ ډمو
او خپلو ښځو له جامه نهٔ کوي

چې ئې زما ديدن را ياد شي کله
بلۍ ته اوخېژي په سرهٔ غرمه کښې
زړ دَ کونټرو سپل را والوځوي

ناساپې کړۍ که کړي نيازبينه وائي
دَ زړهٔ په سر مې په ټوپک اودوله
خو چړ ځنکې په لاس کښې مه رانيسه

Scanned by CamScanner

د زړه درزا مې په اختیار کښې نه ده
ښار کښې جوړ او شوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په یو درز دړې شوه

یو سمه چرته د ارمان جنازه
تا چې د کور وروته بند کړل په ما
ما له به څوک په زړه کښې ځای راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ د ګلي
خلقو رانښکل د ادیرې حدونه
ټول بیا د یو د بل په حد کښې مړه شو

بې ځایه ما سره ایرې مه وهه
دمه بس دمه وي که هر څه وائي
نه د چا لور وي او نه خور وي د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونه کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

د ستومانۍ زېږګي يې خولې نه وتل
چې ستړے مه شې ورته ما ووېل
د لېونۍ شونډې يې يو رپ اونيوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه اسېرو يو اخلي
ساه په سکېندو شي تخه په کړانه واني
ستا سوځه خيال دے د وادهٔ باره کښې

په چاپېر چل کښې خرابه دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نهٔ کوي

داسې نڅورې کړم ازمېښتو نو د ژوند
شپې يې ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نهٔ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر څوک کښې
ګماړي ګډيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم دَ چا، سزا دَ چا لوېږي دا
يو دَ پوليس له سترګو ځان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوو
ګڼې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونږه دَ چا مېراث خواره خو نه يو

زړه يې غلبېل، زلفې يې تار په تار وي
وېل يې زه ډېره بې خونده يم
ګڼې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شېريني اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خيرات نه کوي

سر به بې ځايه درله ځم، خو بدوم
دَ پښتنو له هوښيارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جرې سازوي

په ځه پوهېږې نه ماشومه يې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

لاس راله مه راوړه ناداني جیني
بلا کړمي ده په وجود کښې زما
پام چې پښتۍ چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې يې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله بنځه تور پوري کړي

شیرینه اوواړې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لادیه
ویرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خله بلا يې ته ئې حسه جینې
زما د زړه د قیامتونو درزا
خدائیګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

یې د سرو سپینو خزانه شیریني
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کملالۍ سم کړ خېدلے شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري څه کوُ
درانهٔ پښه ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څوک چرته ملا نیغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره ئې مه کښې ستومانه به شئ
توري چې دي که راپاري شولې

وایم چې تولې ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شیرینه اووائې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوربږي په زړهٔ
ستا هایکو رانه تښتي هیري کړي

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز میږمني
سرکښي پرېږده دَ شیطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جینکۍ
راته په لارو کښې شینډې کلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ يې له سترګو لګېدو اووېستم
ما له قسم راکړې چې غږ مه کوه
او خپله ټول کلي خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل شانګې زما
دَ چا عېښونو ته پسخېږ مه نه

ګن تصويرونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حېږ انتيا خبره ولې نهٔ ده
غو ټې چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدا ښکلو پېکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي، سلګو کښې وائې
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

سيند ته کلونه ورګندار کړي وائې
ځهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مېنې کتابي مېنې دي

Scanned by CamScanner

چې د یاران شپې رابیکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څهٔ حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغه
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګنډو کښې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپږ یې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وېل ئې
کور کښې چې صیب نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوک چې څه اوکړي، ربې هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړهٔ که دې دَ ژوند اوبيدل
پېغلې مستې به درنه ټولې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ویرې نهٔ پرانیزم
زما دَ زړهٔ په رنګې ټق اونهٔ چوي
تهٔ چې شـېرینې پوکنې پړسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مړي ته وانهٔ چوي
دَ کور انګړ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ ټول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منې او که نه
که لږ موهم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګـړې او بېزې جوړې وي

زړونو کښې اور د مینې بل کړې کښې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدايږګو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
څُې چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شپېږنې زړهٔ دے نرم تدوے نهٔ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼې اویو کښې وراستهٔ کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بُغرې شي
اونخلې خپلو کښې ډېران بېلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هګو باندې ښځې نهٔ کښېنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سری دي سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومبۍ غومبۍ پېغلې اوس
کړي خیرات پسي ، دواړې غوږخوږي

فتنه فساد به تری جوړیږي ضرور
چي دَ خوارانو ناه خانان دَ کلي
دَ کوه چاري مزدوري هم اونیسي

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خیال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدایه شته چي تول دي په اوبو وړي دي

لا به شامه صدي هم تېره شوه
خو لا زموني وطن کښي هاغه رنګ
خالق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

ویښ یې را افغانه پوه ویشتمه صدي
دي کښي کوښه کښي یو ملنګ چغه کړي
سحر را او نهٔ ختهٔ ، شپه تېره شوه

تا به وښل چي مړه ژوندۍ ستا یمه
خو داسي کوي مجبوري دي وي نن
فریم نه چي تا زما تصویر دري کړو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله يې زما لېونې
اوس د چا خولې خوځوکې کنډلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغلې يو ويشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا د څه ده

او منه دا خاطر دې جمع لره
ما لاله په څه سترګو کښې چتي راکوې
ستا په کنډار کښې خو اوسپنه مه ده نه

ورته مې اووې حېثيت څه دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پرتوګ غابسو نه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه يم

Scanned by CamScanner

زړه مې تق اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږنې څپې به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږ ته دا نېستي غوښتې کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بېخي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړه د بې خوندۍ اورکو له غمه
پورته به ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي د نکهت قافلې
ګله د ګل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وينم تعبيرونه وېشم

ټوله د زر او زور خېره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نه شوکوم
څوک د جرګو هډو پروا نه کوي

د نوي نسل څومره لوی زړونه دي
د پلار نيکه هډونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زمانه هم ګېلې نه کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

لږه سر تېره ده یه خویه نه ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هاڼۍ بلډ پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نس پېتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووانۍ، خان وېل چې ښکارالله به خو

خدایه شته که غم وي که ښادي د ګلي
واغوندي پېغلې د رنګینو لباس
په ما د اوسپنو ننې اوچېچې

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدایه نه لږه ویره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوې
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کېني څوک لاره د منزل اومومي
ګوره ځنګل کېني بیا په نیمه شپه کېني
د اورکو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اوروښه بل دي د غښتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تنـدغرے زړهٔ مې اور اوبهٔ کړي
شا به شپې شپې را اوورېږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ما چې ئې طمع دَ خوږو کولې
دَ کربلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شېرينې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانه اوباسي
ګني نو داسې چرته شوې نهٔ وو
دَ کوثر غنچې او دَ چينار اونو کښې

وائي جولئ بد مې تر خوشحالي وي
ګلونه نهٔ کېږي اننګي کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاؤ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څارې دَ بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بیا یو ساعت له ننه اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
یوه دې سپېرېن ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خیال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله .بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کاروانه کېږي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساک ترې سیلۍ یوسي چې ما اووینې

دَ زړهٔ درزا راله په ځائے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړیال، شپېرېنې
وایم که ما باندې څوک وزې کوي

ګړئ اوازونه مې سنګسار کړي ضمیر
وایم که څوک مې په مرئ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پېښه چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووائې
د سرو نتکۍ راله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خو شته دې
خدائې شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدې شي لېونې خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړمه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې ژوندي لره خو سوبح کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

دَ زړهٔ زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي دَ ژوند
زړهٔ دَ سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي دَ ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم دَ انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي دَ هر چا سره لار اخلي

دَ زړهٔ زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه دَ ژوند
دَ کلي شاړ ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته یې ژړل وېل یې
پېغله د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اې د انځور کله چې چرته به یې

خه زور ور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې کوتې نیسي
او تېغه لار راته ښودلې نه شي

مړ نه شم ځانې راکړه د زړه په کور کښې
تا ودۀ ، ساړۀ کله د ژوند ما اووهې
زما به ډېل نمونیا شي کلي

شېرينه کونجې په تندې راولې
وائي رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استرې په خدماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نه کوي
اووائي ټول خوند ونه یو رنګې دي

ستا د ښایست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړې په تال کښې مه ځانګوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو همځولو ته شېرينه واېي
سر ته ئې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نهٔ کړې د قام لېونې
درنه په لاره شېرېدلې نهٔ شم
ته د وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاخا چا سره لار اخلي

ئې د نازونو لوړاى شېرېنې
ځان چياله ورنهٔ کړې په لاس ...
ګڼي دنګونه به دې ټول والوځي

واني ګياې دې په سر سترګو منم
مانه باد وبرې غلطي شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

مياندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوې
بيا ئې د خوښدو څوک تپوس نهٔ کوي

Scanned by CamScanner

ددئ خبرې ځنځ جواز خو به وي
خدائے شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېرو س السوځې

خدائے شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکښې غوړېدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرين ښۀ نۀ وي
هېڅ بيا له خپله ځانه نۀ شي خبر
ښځې راپاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه ځله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مۀ ورکوه
خدائے شته د کور اوني څوک نۀ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نۀ وي
چې ستا چينار چينار ځواني شېرينې
تل د اسمان سره خبرې کوي

دا سې بې وارهٔ مې ساګانې نۀ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونيسي
بيا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ دې له غمه تښتېدلی نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کښه لار راباندې مهٔ جوړوه

پهٔ مرو حساب دي تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاؤ يې چې اووهي نو
دَ کيکدانو اوښې چيچړه اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دي شوې اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوې

په څهٔ ناترسي اوړېدلی يمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کيږدۍ کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اوله
چې جوار ګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته دَ هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له بر مه غورځولی دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برهٔ دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لړه په خیال ګرځه سرتوره نهٔ شې

اووایې ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه درته یاد کړمه زهٔ
خبره واړوي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووایې ژوند دې شوګیرو اوخوړو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خوړ له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګي به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې ځرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترې ښه اوبو اوړې وي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نه شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شرمېږي او ښه خوارېږي به د مياني
ياران که لري چېرته اووړېږي
نو هوسا کانې سره د چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که ماله دې پتلون رااوړو نو
په دوه ميله ټوپک به ځان اوولم

درنه وادة ښځې لښه اووېشته
جوړې خاوند دې زوږور اوخته
تا خو د بوقې نه بلاغو بنتله

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلي اعتبار نه کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامه تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو يې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګرځاکانې کوي

واټې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوڅې چې هر څهٔ کوي ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي ډېران خځله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جارو کړې چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زورې په ځائے دے خو غورځنګ نهٔ کوم
ګڼې په ما باندې دَ ښار مېرمنو
نن دَ ګلزانو غوټې هم اوخورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ چا ته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چېرته مې لاس چا ته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړی شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږګو په خوند پسې د ژوند ړانده شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپېلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډېره ناآوازګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختي
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ دې کړمه
زه به چې کښې خاڅا راتلمه
راته چې ملا، سته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سینډونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مېڅې غوښه بلا کړمه وي

سرتوره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هرو ځواني رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رښې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پېټو کښې کړوندې مهٔ کوه

یو څاڅکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اوریدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندي غوږ کښې راته اووائي پټ
تاته به ځان قلقلاځان ښکاري خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اووائې ټولې د قسمت لوبې دي
خلق لګیا دي سنړګان لوټي او
زمونږه لنګې مېنې پېړه نه کوي

وائې تر څو پورې په زغم د ږم
زړه درته کور کښې لمغړې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغی کوې ته

کم عقلې هسې پرېشانه يې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه وي
سترګې يې هو بانډې درنېږي کله

منم چې ګټې محرومې مو دي خو
کلې زمونږه هیروشیما نه دے
چې د سپرلو پکښې وږمې شنډې شي

مینه اوباسي له زړګو نه ویرې
اوس که اوښان ساقې شیرېنې زما
نو دروازې دې د کور تېږې نه شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هیټکې مې یو ساعت له نه اودرېږي
آ لسونې مې همیشه یادوي

تت چې دې نه شي د ښايښت رنګونه
ځان زه د مرګ ښختو ته نيسمه خو
لګه د سوي لاس يه تا ساتمه

اوواڼي تړول د اکسيجن کمې دے
هيڅکو ته هسې خوشحالېږي ځله
څوک ليوني نه دي چې تا يادوي

دومره بيلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هېڅ نه راشمه
د کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نه کړې سينه لويه کړه
څومره ځلې ورته اوغورځېږي
خو پليټيږي نه رواني اوبه

د ژوند له ډېر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماده مه ويروه

ستا په فريب کښې ځکه راشمه زه
زما د ژوند غرمو کښې سرسپين شواو
ته لا د تـوي پښکال ګيدړه يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

ومېل ئې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوټي

Scanned by CamScanner

واڼې له هر ځا په ماګران دے ولې
زما چې نه مني نو ځه او کړمه
رب دې یې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
واڼې را اورسېږي سپیره بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا ټکه شي

کوم ګناه ده چې یې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اوښې له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شیطان غوږونه
ښه په مړه کېږه مې تېر ماسخوتن
په ګل وریښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده کښې
تا به په دریو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څوچې ګوزک نه شي پرسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوی د خاوند دی ځکه
وائي که ماله يې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدائے شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دے چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

ميانديې دې لارې د بچو ښاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه تقاضې د محبت پسې ګرځم
شیرینې څنګ کښې مې ویرېږي څله
پاخه رنګونه په اوبو کښې نه ځي

اووانې دومره نادیده که نه یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
د سرو چارو په زمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو میږے هم آزار کړے نه دے
د کلي خلق مې په خوله قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړه نه سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتهلم
داسې لل ګل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک یا نکې اوشړي

ته نه په له لوږې نه مړ شوے نه وے
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې دادړې وو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ترا د زړهٔ د درد خامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وتلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې او خوري
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ما کوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسۍ هر وخت څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شين بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدا ئې شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نهٔ غواړمه
که وس مې او رسېد شپږ ېنې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده خهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اوو ایه پاڼي په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله بنهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خواره دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې یکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده ځینکي دي دَ بنار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاته روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یؤ

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ حیا
خدا ئې ګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ عجلې بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سړوني په ډک بازار کښې ویل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندوره وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وږمې خوروي

منم فضا مې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي وږمې د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرېږدي را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې یې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زوروونه کوي
نو ستوماني مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

○

دَ بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېرېنې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وچې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

ډېرې شلېدلې . دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپي څرمن په ځان راواچوي زر

○

وینه مو جام نهٔ شي واورېنه شپه ده
منم شېرېني ډېره ګرانه ده خو
کټوې چغه کړه دَ زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که او سوزې پېتې نه ښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عشقونو
اوس چې بجلې لاړه شې سخت اوړې کښې
ځان ته بېوزې هم وهلے نه شو

د چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وے
هلته د کاڼو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څه د لوبو ګوډاګے خو نه یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د ښس سپورې هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې جښته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بدھ مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هېڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېرچاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغلي اوبه په ما اوڅښلې

غلے که ناست یم خو خوتکېږمه زه
ما خاموشۍ کانړے کولے نه شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زه قدغنونه په چا نه پېږدمه خو
ښه ته په ښه بد ته به بد وایمه
چېره ، ځمات کښې خلق فرق کوي

پېرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نه ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شېېږینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

Scanned by CamScanner

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایښت د موسیقۍ موجونه

تکور تکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شې

او منه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمېبه څرېکې وهلي نه وي
چې لار کښې لوټ شي د ورمو قافلې

ورمه ورمه شي په هوا کښې ورکه
او پانې پانې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړه ځاودون پورې مې خاندي خلک
چې لوږه تنده شوه سبا کلي کښېږي
د ښار په ښپنک باندې واکه پرېوته

زه به دې زهرو باندې نه وژنم
ځکه به له ما نه اړولې تا
نو ما به ساه هم اخستلې نه وه

وائي شکونه په تا نه کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زه دې د زړه له زوره خلاصه کړمه

شیرینه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې ښېلي درته لوګي کړمه زه

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
ته چې په نیمه شپه کمسې پرانیزې
پېریان راپاسي په ما کټ وا اړوي

چې هلو ځلو ځې هیڅ خوند اونکړو
کونړي وښل هر څه په شرق اولګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شهریني ستاګیاې په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خاځا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وي
تا د کچه خو به راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې یې ووینې د پلار له کوره اوځي
پوړے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودروله شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي خو
اوواړي دا حل راته غین مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

پخه توبه که یې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پړے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چېا درته اوښـودلې دا خـبرې
چې دَ پهـانسۍ تختې ته ما ځېژوې
اووایـه ستا خوله کښې دَ چا ژبه ده

○

خداۓ شته چې کانړې جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده تـوت تـه بېکیانه واڼې

○

ستا سـر تـېزۍ خو یادېدې کلې کښې
نن دې دَ چا سـترګې لیدلې دې چې
دَ پېوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تېرې ورځې
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

○

مردار خوارهٔ وي دَ ذلت سره ځ
رب نه دَ یاز غوندې فطرت اوغواړه
پړېږده دَ بل په نمړۍ شخوند مهٔ وهه

○

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که دَ جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کوله نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته چې ساه را له تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بنائي شریفه وینه
دا د رته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت را نه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د تورې زور به هم اووینئ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

کافي ږې دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مړۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړي زما

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورې یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي او وېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلي لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ړالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

لږ څو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مړي دښمنان
څه له ئې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
څو چې ویښا د پیغمبر رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښه ګڼمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امریکې خوند ئې په خوله کښې وې لا
یو زورآور ئې بې نېتې کسه کړې

اش پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غیرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي ئې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
بڅي زه داسې تصوف نه منم

څنګه وې نوره د ایمان کمزوري
دا نه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه ئې کښې زره هم ملامته نه شم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ ښاغلي ستونه مې په سترګوکېنې وي
خو بې وسه يې رانجور داسې کړي
لکه دَ ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې ړنګ مړنګ کړم
لکه بد بخته ښځه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ تربنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده يې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کاروند

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته خېرې بدلوي

وېل يې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملې څکلي دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پتهېږي نس په کوته
راسره داسې کوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاوده ستونه راته خله کوي

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړه
زما چې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا ته چې یل یربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوي حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښے هم نهٔ مومي

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کاڼو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
راته په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي مئم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېې چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپې هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

دَ ساینس دا معجزه هم اووینې
میاندو ته داسې ستنې اولګوې
چې په بچو ورله زېږې راولي

چې ئې په ټي. وي اشتهار اوکتهٔ
وئیل ئې دا په ښځو ډېر ظلم دے
دوو نه سېوا بچې راوړلے نهٔ شم

دَخدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څښلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کاڼے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

دَ چا په نهٔ غوښتلو هیڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تېر کښې ئې لَس او زېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څخه لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلې دے پړق
تا چې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې را پاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتيا وېنا به په هر حال کښې کوم
ستر که زما دَ هیڅ نه هم نهٔ ړپي
په ما توتان څله ښنړې شیرینې

وړې مبارک ورته د زړه واده شه
خو ستا د سپین سر نه قربان شم ادې
ماښې له میاشتو نه چې شو کوي

هر څه چې وو خو تا په جوړ نهٔ کړو
را ته په شا چا ټوپک کړ جوړ
داسې چې څولې پورې دې پچې اوترو

درسره دا خبره منمه منمه
که زړهٔ دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا د ګور سفیدي څله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تا ته بهٔ پته ده
ګرانې شهلا، اتش فشان شي غرونه

نن چې مې شو نړې ورته او چیچلې
وښل یې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجي شوي دے

څوک تر ښه سمه ورځ بیدلے نهٔ شي
راغبهٔ یې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکاري چې بیا چاته اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

د وش دا لوئ احسان به څوک هېر وي
لا جينکۍ د ښئو کالو نه وي
د پېغلتوب غورځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځائ په زړه کښې
په صفايۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ د ائينې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه
که سيادلې دې په ځان راوستلې
سر به هر څۀ ته ور په خولې کړم زۀ

زۀ حادثو را ژوندے کړے يمه
رانه چې لاس د مينې رانبکلو تا
د سيند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څۀ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باته بنۀ وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د يارانو انتظار مۀ کوه
چرته ورېځې غرغنده اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه ویښوه خوږه پرېږده

یتیم که وږی هم خدای خوشحاله کړلو

خو د ژړا عادت تږی او نه وتو

○

چا ته د سپي سرې نظر نه کوي

هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه

کانې هغه دروند وې چې پروت وي په ځای

○

د حقیقت زهر کوټلي دي ما

زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه

بېغله په څه غېږه کښې زوې راکوي

وینې ئې اوڅڅکلې زما د وجود

ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ

رب دې د خولې لاړې دارو کړې زما

○

زه بدګمانه ستا په مینه نه یم

خو څنګه زده کړم د راکونو ژبه

مزدور غریب د لوږې غوږ نه وینې

○

شېرینې دا یو اعتراف یه کوې

درد د خندا پرده کښې مه پټوه

خلق د مات لوبني اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږمي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نه شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې ښنګري شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوشند نه کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څه وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library